

ЯКА ВОДА — ТАКИЙ СТАН ЗДОРОВ'Я КОЖНОГО З НАС

З виступу ліквідатора Чорнобильської катастрофи,
директора Українського НДІ водогосподарсько-
екологічних проблем доктора технічних наук
академіка НААНУ Анатолія ЯЦИКА

Коли висвітлюєш проблеми води, іноді потрібно відходити від конкретики й переходити на мову цифр, щоб краще пояснити в якому середовищі ми нині живемо. У середньому на масу органічної речовини припадає тільки 10–25% твердої маси, а живі організми на 90 відсотків складаються з води. Без повітря життя на землі можливе, а без води – ні! Недарма академік Володимир Іванович Вернадський вважав, що вода й живі організми є генетично пов'язаними. А німецький фізіолог Еміль Дюбуа Раймон казав, що життя – це новоутворена вода. Тож ми з вами існуємо на 80%, складаючись із води. І, відповідно, який стан води – такий стан здоров'я кожного з нас. Свого часу, іще першому президенту України Леоніду

Кравчуку вітчизняні науковці казали, що коли ми забезпечимо чистою водою наших громадян, ми заощадимо мільярди доларів на медицині. Бо фармацевтична індустрія нині здебільшого лобіює власні інтереси. На сьогодні з надр землі щороку видобувається один трильйон корисних копалин та спалюється один мільярд вуглецю і 50 мільйонів діоксиду вуглецю. Тобто людство увесь час збільшує забруднення середовища. А загалом проблеми води вже набули планетарного значення.

Проблеми забруднення води й проблеми Чорнобиля взаємопов'язані досі

Хоч нині ситуація з радіаційним забрудненням через проблеми Чорнобиля не

загострюється, однак ці проблеми нікуди не зникли. Цієї весни була потреба значно знизити рівень Київського водосховища й не тільки для запобігання затоплення, але й для уникнення змиву радіоактивно забрудненого намулу (радіаційного змиву з тридцятикілометрової Чорнобильської зони), що накопичився на дні водосховища. Нині 95 відсотків радіоактивних відходів знаходиться в районі зруйнованого реактора ЧАЕС. Інші 5% було викинуто в 1986 році. І основний масив забруднення нині залягає на дні Київського моря. Однак технічне зниження води призвело цього року до інших – екологічних проблем. Коли приймалося рішення про спуск води з водосховища, проблеми захисту природно-

го середовища не врахували. Київське водосховище має площу 90 тисяч гектарів, 40 відсотків площі – це мілководдя. Після різкого зниження рівня води у водосховищі почала задихатися риба. А господарникам (транспортникам та рибогосподарникам) потрібно було це робити поступово – починаючи ще із грудня місяця. Перед спуском лід потрібно було подрібнити, щоб риба не була придушена кригою. Як наслідок, на сьогодні стала масова задуха риби з усіма послідовними проблемами для природи.

Забруднення поверхневих вод в Україні постійно зростає

Нині в Україні практично всі поверхневі води забруднені відходами промислового виробництва і за реальними показниками відносяться до третього класу якості. В ідеалі, на сьогодні системи підготовки води повинні забезпечувати надходження до споживача продукту першого класу, але, на жаль, нині практично вся вода, яку ми споживаємо, відноситься, в кращому разі, до другого класу, однак в основному українці споживають воду третього та четвертого класу якості. Найбільшої шкоди для погіршення якості води завдають забруднювачі, що використовуються в аграрному секторі економіки. Це – пестициди, нітрати, солі важких металів й інші інгредієнти, вживання яких з водою може призвести до виникнення ракових чи інших важких захворювань у людей. Значно впливають на погіршення якості води й неочищені каналізаційні стоки тощо.

У побуті використовується близько 70-ти тисяч небезпечних хімічних препаратів штучно створених та синтетичних речовин. Усі ці речовини через воду потрапляють в організм людини. На сьогодні в людині синтезовано близько 10 тисяч нових хімічних речовин.

Після Чорнобильської аварії три чверті території України зазнали радіоактивного забруднення цезієм-137. Найбільше від забруднення постраждали Київська й Житомирська області. Внаслідок аварії на ЧАЕС зазнали радіоактивного забруднення три з половиною мільйони гектарів ріллі, близько 400 тисяч природних угідь. Але найбільшими втратами від чорнобильського лиха є значне зменшення населення України. В українців зросла кількість хвороб крові та кровотворних органів, ракових захворювань та ендокринних хвороб. Порівняно з 1990 роком кількість випадків згаданих захворювань зросла на 20%. Фахівцям варто знати, що найбільш імовірна

небезпека потрапляння шкідливих для здоров'я людини речовин – через воду. На превеликий жаль, нині, навіть у столиці України, починають закривати бювети. Це ускладнить ситуацію з придатною для вживання водою в державі. Так, у Києві на засіданні КМДА нещодавно заявили, що в мерії на обслуговування бюветів немає коштів. Але це – не вихід. Нехай би краще ця бюветна вода доходила до споживача, хоча б на оплатній основі. На мою думку, це наслідок діяльності тих корпорацій, що займаються випуском бутильованої питної води. Бо нині випуском "питної во-

Анатолій Яцик

ди" займаються тільки ті, хто не лінується... А дистильована вода – така сама шкідлива як й інші її не найкращі варіанти, бо при виробництві бутильованої продукції використовуються консерванти. Якщо питання з закриттям бюветів не вирішити, тоді проблеми з чистою водою в Україні погіршаться. Сподіватимемося, що до цього не дійде!..

Тільки в місті Києві налічується понад 400 водних об'єктів, жоден з яких не доведено до рівня відповідності європейським стандартам, хоч уже й не за горами проведення "Євро-2012". Нещодавно я вніс пропозицію до КМДА, щоб створити в столиці комітет із водних ресурсів, який би від початку до кінця, як колись Держводгосп, займався проблемами повеней та підтоплень. У часи, коли працював Держводгосп, ніхто не зав і навіть не цікавився згаданими проблемами. Тоді діяли спеціальні управління протипаводкових робіт, які цим опікувались. Повенями потрібно займатись не тільки тоді, коли вони проходять – а готуватися до них заздалегідь – упродовж року, й мати для цього достатній обсяг резервів, транспорту тощо.

Наприкінці хочу зазначити, що ми довгий час живемо під впливом ейфорійного уявлення про невичерпність природних ресурсів України. Не варто забувати, що природні ресурси належать не тільки

нам, а й нашим майбутнім нащадкам. А особливо слід пам'ятати про те, що саме водні ресурси, при нераціональному їх використанні, можуть стати не відновлювальними. Багато хто нині говорить, що в нас не вистачає води. Особисто я можу запевнити, що в Україні її не бракує. Але нині на одиницю виробленої продукції ми витрачаємо її в три-чотири рази більше, ніж у розвинених країнах заходу.

Тож вже ближчим часом витрати води потрібно намагатися постійно зменшувати, більше уваги приділяючи справі водоочищення. Перш за все, потрібно докорінно змінювати системи водопідготовки, які на сьогодні морально та фізично застаріли – щонайменше на тридцять років і пройшли вже три-чотири амортизаційні терміни.

У самій столиці вже 15 років поспіль ми не можемо зробити реконструкції столичної Бортницької станції аерації. Але ті, хто відвідували інші країни заходу, бачили, яким чином там ставляться до очищення води. Наприклад, у Німеччині в центрі Мюнхена я бачив височенний сучасний будинок, схожий на офісний центр. У цій будівлі встановлено суперсучасне обладнання для очистки води.

А наші стоки з кожним роком усе більше захаращуються, закидаються сміттям... Потрібно негайно взяти на озброєння досвід Заходу, найсучасніші технології очистки води й впроваджувати їх... За попереднього суспільно-політичного устрою в підприємців повинні бути екологічні паспорти. Й тоді всі добре знали, хто що випускає і яким чином вирішує проблеми забруднення води. А в нашій державі Верховна Рада вже десять років не може прийняти "Закон про екологічне страхування". Тож нині на часі докорінна зміна структури водного господарства. І вже зараз ми над цим багато працюємо. Уже встигли розробити нову модель управління водними ресурсами, де розписано, що саме треба робити на власних водних об'єктах.

Франція здійснила децентралізацію управління водними ресурсами ще в 1964 році, кожного року вдосконалюючи управлінську систему. І вона з кожним роком працює все краще й краще.

Нині ми не можемо визначити рівня антропогенного навантаження на річках. А головне – поки водні ресурси не будуть мати власної ціни – ми ніколи не доб'ємося в цій справі порядку.

**Записав Ігор ШТОНЬ,
фото Валерія КРИМЧАКА**